

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Інститут підвищення кваліфікації педагогічних працівників
і менеджменту освіти
Кафедра наукових основ управління

До 300-річчя з дня народження Г. С. Сковороди

Організація навчання в умовах використання дистанційних освітніх технологій (електронне видання)

Харків – 2021

УДК 378.14:004.

За загальною редакцією Т. М. Хлебнікової.

Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 7 від 11.10.2021).

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

Рецензенти:

Довженко Тетяна – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри початкової і професійної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Олексіївна
Кіриченко – кандидатка педагогічних наук, директорка
Світлана Харківського ліцею № 89 Харківської міської ради
Володимирівна Харківської області.

Організація навчання в умовах використання дистанційних освітніх технологій [Електронне видання] : матеріали методологічного семінару / За заг. ред. Т. М. Хлебнікової. Харків, 2021. 50 с.

Збірник підготовлено за матеріалами науково-методологічного семінару, що розкривають дистанційне навчання як сучасну освітню технологію, обґрунтовують організаційно-педагогічні умови застосування системи дистанційного навчання в процесі підготовки магістрів із менеджменту, описують методологічні та методичні проблеми його впровадження в освітній процес ЗВО. Навчальне видання стане в пригоді викладачам системи вищої освіти, у тому числі післядипломної, перепідготовки кадрів, дозволить їм упорядкувати й оптимізувати власну діяльність під час роботи зі здобувачами освіти другого (магістерського) рівня.

Видано за рахунок авторів.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021.

ЗМІСТ

Черновол-Ткаченко Р. І. Використання сервісів дистанційної освіти у виші	4
Хлебнікова Т. М. Організаційно-педагогічні умови застосування дистанційного навчання в процесі підготовки магістрів із менеджменту	11
Гречаник О. Є. Використання аудіовізуальних засобів у процесі дистанційного навчання	23
Мармаза О. І. Організаційно-педагогічні аспекти дистанційної форми навчання майбутніх менеджерів	30
Темченко О. В. Вплив технологій дистанційного навчання на якість підготовки майбутніх менеджерів	44

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Гречаник О. Є.

У зв'язку із виникненням світової пандемії коронавірусної хвороби протягом двох останніх років дистанційне навчання стало невід'ємною частиною освітнього процесу, єдиною можливістю його організації та здійснення. Освітняни вимушені були в стислі терміни освоювати нові Інтернет-ресурси й засоби, розвивати інформаційну культуру, долучаючись до раніше невідомих онлайн-сервісів, опановуючи технології, техніки, методики організації навчання за дистанційною формою, нові за стосунки, засоби й канали зв'язку. Не стали виключенням і науково-педагогічні працівники кафедри наукових основ управління ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Усі працівники кафедри, як викладацький, так і допоміжний склад, долучилися до організації та проведення навчання за дистанційною формою, паралельно поглиблюючи свої знання й розвиваючи вміння на різноманітних онлайн-курсах, вебінарах, присвячених цій проблемі.

Так, у квітні 2020 року доц. О. Гречаник, Т. Хлебнікова долучилися до практичного заняття (онлайн) щодо організації роботи на платформі Zoom, яке було проведено керівницею Тренінгового центру нашого Університету І. Прокопенко. Восени 2020 року професори О. Мармаза, Р. Черновол-Ткаченко; доц. О. Гречаник, О. Темченко, Т. Хлебнікова пройшли й виконали всі вимоги курсу «Робота в СДО MOODLE (базовий рівень)» обсягом 30 год на базі Інституту інформатизації освіти Університету, про що отримали відповідні сертифікати. Сертифікат про проходження курсу «Робота в СДО MOODLE (спеціалізований рівень)» обсягом 90 год отримала доц. О. Темченко.

У період із 15 по 22 лютого 2021 року професори О. Мармаза, Р. Черновол-Ткаченко; доц. О. Гречаник, О. Темченко, Т. Хлебнікова взяли участь у Міжнародному підвищенні кваліфікації (вебінарі) «Дистанційні засоби

навчання на прикладі платформ ZOOM та MOODLE» обсягом 45 годин (1,5 кр. ECTS). У ході опрацювання теми підвищення якості навчання, організованого за дистанційною формою, перед нами постало питання: які засоби уможливають підвищення якості освіти, завдяки чому здобувачі освіти можуть засвоювати навчальний матеріал зацікавлено, усвідомлено, поглиблюючи вже існуючі знання й розвиваючи фахові та додаткові компетентності?

Так, ми дійшли висновку, що саме застосування аудіовізуальних засобів сприяє підвищенню якості дистанційного навчання, урізноманітнює ділове спілкування викладача та здобувачів освіти [4, 5, 7, 8].

Різні аспекти розв'язування проблеми підвищення якості дистанційного навчання певним чином представлені в наукових дослідженнях Т. Волобуєва [3], В. Григораша [4, 5], В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Сиротенко [8]. Ключові питання інформатизації освіти розглянуто в роботах С. Доценко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, В. Маслова, В. Москаленка, А. Прокопенка та інших. Вивчення ролі й місця інформаційних, технічних та аудіовізуальних засобів навчання відображено в працях А. Бурнашева, Б. Гершунського, І. Роберт, О. Савіна та інших.

Проте попри неабияке наукове та практичне значення згаданих досліджень низка аспектів потребує подальшого вивчення. Саме тому вбачаємо мету статті в уточненні сутності дистанційного навчання та визначенні можливостей використання аудіовізуальних засобів для підвищення його якості.

Як не дивно, деякі науковці вважають родоначальником дистанційного навчання Я. А. Коменського, який запровадив ілюстровані підручники й систематизував навчальний матеріал у «Великій дидактиці». Більшість дослідників висловлюють думку, що праобразом дистанційного навчання є кореспондентське навчання, яке виникло в Англії в 19 столітті та являло собою навчання засобами листування між викладачами і студентами, існувало виключно в письмовій формі. Багато часу минуло, проте й дотепер не існує

одноставної думки щодо визначення сутності дистанційного навчання. Зараз науковці активно використовують паралельно два терміни: «дистанційна освіта» й «дистанційне навчання». Ми погоджуємось із поглядами Т. Волобуєвої, яка стверджує, що дистанційне навчання слід трактувати як «взаємодію викладача і студента між собою на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти й реалізовані особливим засобами Інтернет-технології або інші засоби, які передбачають інтерактивність». На відміну від цього дистанційну освіту необхідно розглядати як освіту, що «реалізована за допомогою дистанційного навчання» [3, с. 241].

Узагальнюючи результати робіт дослідників, ми відзначаємо, що сьогодні розвиваються такі напрями впровадження в освітній процес інноваційних інформаційних і аудіовізуальних технологій:

- універсальні інформаційні технології (текстові редактори, графічні пакети, системи управління базами даних, процесори електронних таблиць, системи моделювання, експертні системи тощо);
- комп'ютерні й аудіовізуальні засоби телекомунікацій;
- комп'ютерні навчальні й контролюючі програми, комп'ютерні підручники;
- мультимедійні програмні продукти.

Ми погоджуємося, що введення технічних та аудіовізуальних засобів навчання в процес навчання, яке багатьма дослідниками визначено як технологічна революція в освіті, почалося з розроблення перших програм аудіовізуального навчання в 30-х рр. минулого століття в США. У школі ці засоби з'являються в 40-х рр. Із середини 50-х рр. XX ст. було запроваджено технологічний підхід до їх використання, теоретичною базою якого стала ідея програмованого навчання. Розробляють аудіовізуальні засоби, спеціально призначені для навчальних цілей: засоби зворотного зв'язку, електронні класи, навчальні пристрої, лінгафонні кабінети, тренажери та ін. У 70-і рр. посилюється теоретичне розроблення використання технічних засобів у процесі навчання і з'являються новітні засоби, такі як відеомагнітофони, карусельний кадрпроектор, поліекран, електронна дошка

та ін. У 80-і рр. стали створювати дисплейні класи, збільшилася кількість і якість педагогічних програмних засобів (ППЗ), застосування систем інтерактивного відео. У 90-і рр. в освітніх установах стали використовувати мультимедійну апаратуру. Мультимедіа (multimedia) – сучасна комп’ютерна технологія, що дозволяє об’єднати в комп’ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічні зображення й анімацію; створюють VRML – мова моделювання віртуальної реальності (Virtual Reality Modeling Language) [1].

Аналіз традиційних понять методів, засобів і форм навчання дозволяє розглядати аудіовізуальну трансляцію в навчанні як засіб формування емоційно-образних уявлень про предмет вивчення, що сприяють особистісному розвитку.

Визначаючи аудіовізуальні засоби професійної підготовки здобувачів освіти, ми звертаємося до поняття засобів, запропонованого Ю. Васильєвим: «Засіб – це все те, що людина поміщає між собою і предметом праці для його перетворення в продукт праці відповідно до поставленої мети. Педагогічні засоби включають усе, що може бути використано в процесі формування особистості. До них можна віднести і зміст освіти, методи, форми навчання й виховання, вимоги, спілкування, співпраці і т. д.» [2].

Необхідно додати, що інтенсивну трансляцію навчально-наукової інформації можна здійснювати з використанням аудіовізуальних засобів, що одночасно володіють інформаційною насиченістю, емоційною виразністю й інтелектуальною змістовністю. Аудіовізуальні засоби активно сприяють наочно-образному сприйняттю й переданню інформації із сенсорної пам’яті в короткочасну й далі в довгострокову пам’ять та допомагають відтворювати її в професійній діяльності. Тому аудіовізуальні засоби освітнього процесу, відображаючи всі сторони принципу наочності, є найбільш активним джерелом інтелектуального, психологічного й естетичного впливу на здобувачів освіти в процесі навчання [7].

Особливе місце серед засобів навчання посідає художнє, документальне й навчальне кіно. Воно має всі дидактичні та комунікативні можливості засобів навчання. Зорове уявлення інформації викликає яскраві образи-ланцюжка перекладу

навчально-наукової інформації з текстової форми в процесі мислення й за допомогою асоціації допомагає відтворювати отриману інформацію в професійній діяльності.

Можна виявити основні положення для аудіовізуальної трансляції навчально-наукової інформації:

- висока інформативність, що сприяє розвитку абстрактного мислення;
- емоційна насиченість змісту засобів навчання, яка активно впливає на сприйняття інформації сенсорними регістрами. Насиченість пізнавальними фактами, що виховує логіку мислення;
- поєднання перспективи й конкретики в поданні інформації сприяє розвитку творчої уяви;
- панорамна наочність предмета вивчення сприяє цілісному осмисленню навчально-наукової інформації;
- активізація пізнавальної діяльності як значна спонукальна сила, що сприяє формуванню пошуку, активізації мислення і, врешті-решт, пізнанню світу;
- комунікативна спрямованість на об'єднання колективних зусиль в оволодінні професійними вміннями й навичками;
- динамічна специфіка в поєднанні з естетичними можливостями аудіовізуальних засобів підвищує активність пізнавальної діяльності.

У наукових дослідженнях класифікація аудіовізуальних засобів трансляції навчально-наукової інформації представлена таким чином:

- екранні засоби (живописні картини, малюнки, фотографії, ескізи, вербальні тексти), що застосовують із метою формування понять, уявлень здобувачів освіти;
- статичні засоби (графіки, таблиці, діаграми, гістограми) для формування абстрактних понять здобувачів освіти;
- умовно-схематичні засоби (графічні схеми, плакати, вербальні

моделі), що допомагають формувати загальні уявлення, розвиваючи мислення здобувачів освіти;

- динамічні засоби (навчальні кінофільми, навчальне телебачення), що розвивають творчу уяву здобувачів освіти і впливають на їхню пізнавальну активність;

- синтетичні засоби, що відрізняються багатоплановими цільовими програмами й динамічними процесами (художні та телевізійні кінофільми, продуктивні комп'ютерні навчальні програми з художньою вербалізацією текстів і музичним супроводом), що розкривають динаміку досліджуваних явищ і відрізняються інформативно-емоційною насиченістю.

Синтетичні засоби для освітнього процесу, відображаючи всі сторони принципу наочності, є джерелом психологічного, естетичного й інтелектуального впливу на здобувача освіти. Успішна трансляція навчально-наукової інформації із застосуванням аудіовізуальних засобів супроводжується активною співпрацею викладача і здобувачів, а також здобувачів між собою.

Отже, підсумовуючи все сказане вище, зазначимо, що дистанційне навчання – потреба й вимога часу. Серед засобів підвищення його якості провідне місце відводимо аудіовізуальним засобам, які прискорюють і полегшують процес сприйняття та засвоєння навчальної інформації, оскільки застосування аудіовізуальних засобів дозволяє розвивати такі вміння, як уміння отримувати інформацію з різних джерел; використовувати засоби аудіовізуальної підтримки; представляти інформацію різними способами; виконувати завдання різними способами; аналізувати, оцінювати процес і результат виконання навчальних завдань, проводити рефлексію своєї діяльності, а це становить уміння виконувати професійні завдання, як управлінські, так і педагогічні. Перспективи подальших наукових досліджень пов'язуємо з упровадженням кваліметричної моделі оцінювання якості дистанційного навчання в закладі освіти, удосконалення дистанційного навчання аудіовізуальними засобами.

Література

1. Барахсанова Е. А., Готовцева О. Г., Слободчикова А. А. Научно-методические основы разработки электронных учебных средств : монография. Москва : Изд-во МОГУ, 2007. 146 с.
2. Васильев Ю. К. Педагогическое управление в школе : методология, теория, практика. Москва : Педагогика, 1990. 140 с.
3. Волобуєва Т. Б. Самовчитель з організації дистанційної освіти. Харків : Основа, 2010. 256 с.
4. Григораш В. В. Інформаційні технології як засіб реалізації управлінських комунікацій. *Освіта крізь усе життя: теоретико-методичні пріоритети розвитку* : матеріали Всеук. наук.-практ. конф. ; [за заг. ред. проф. Р. І. Черновол-Ткаченко, проф. О. І. Мармази, доц. О. Є. Гречаник]. Ч. 1. Харків : ТОВ «Планета-принт», 2017. С. 35–39.
5. Григораш В. В. Особливості проведення семінарських занять у системі післядипломної освіти. *Модернізація освітнього процесу в Інституті підвищення кваліфікації, перепідготовки* : матеріали методологічного семінару / За заг. ред. проф. Р. І. Черновол-Ткаченко. Харків : ТОВ «Щедра садиба плюс», 2016. С. 47–65.
6. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 19.04.2019).
7. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. Харків : Основа, 2003. 240 с.
8. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання. Харків, 2002. 320 с.